

สารบัญ

บทที่ 1	บททั่วไป	25
1.	ความเบื้องต้น	25
2.	แนวคิดและทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อม	27
3.	ความหมายของสิ่งแวดล้อม	37
4.	ปัญหาสิ่งแวดล้อม	41
4.1	สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม	41
4.2	ประเภทของปัญหาสิ่งแวดล้อม	45
4.2.1	ความเสื่อมสลายของทรัพยากรธรรมชาติ	45
4.2.2	ภาวะมลพิษของสิ่งแวดล้อม	45
4.2.3	ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง	46
4.2.4	ความเสื่อมสลายของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	46
4.3	ขอบเขตและผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม	47
5.	การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยกฎหมาย	50
5.1	บทบาทของกฎหมายในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	51
5.2	โครงสร้างกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย	53
5.2.1	กฎหมายว่าด้วยแผนวนโยบายแห่งรัฐในการจัดระเบียบสิ่งแวดล้อม	53
5.2.2	กฎหมายว่าด้วยการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของชาติ	54
5.2.3	กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมภาวะมลพิษของสิ่งแวดล้อม	55
5.2.4	กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	55
5.2.5	กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมือง	56
5.2.6	กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	56
5.2.7	กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางแพ่งและอาญาจากปัญหาสิ่งแวดล้อม	56
6.	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	56
7.	ข้อจำกัดของกฎหมายในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	62
8.	ความส่งท้าย	67

บทที่ 2	สิทธิและหน้าที่ของประชาชนเพื่อการส่งเสริมและรักษา	
	คุณภาพสิ่งแวดล้อม	69
1.	ความเบื้องต้น	69
2.	ความหมายของสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย	71
3.	สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	72
3.1	สิทธิของประชาชน	72
3.1.1	สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ	72
3.1.2	สิทธิในการได้รับชดเชยค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากรัฐ	79
3.1.3	สิทธิในการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม	82
3.1.4	สิทธิในการได้รับชดเชยค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ	86
3.2	หน้าที่ของประชาชน	87
3.2.1	หน้าที่ในการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	87
3.2.2	หน้าที่ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติหรือกฎหมายอื่น	89
3.2.3	หน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	91
3.2.3.1	หน้าที่ของเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องจ่ายค่าบำบัดมลพิษ	91
3.2.3.2	หน้าที่ของเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษในการชดเชยค่าเสียหายกรณีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ	91
3.2.3.3	หน้าที่ที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐจากการกระทำที่เป็นผลให้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินสูญหายเสียหาย หรือถูกทำลาย	92
4.	องค์กรเอกชนกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	93
4.1	ความหมายขององค์กรเอกชน	93
4.2	องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	97
4.3	สิทธิและหน้าที่ขององค์กรเอกชนที่จดทะเบียนตามมาตรา 7	101

	4.4 การสิ้นสุดสถานภาพขององค์กรเอกชนที่จดทะเบียนเป็นองค์กร นิติบุคคลด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	103
	5. ความส่งท้าย	104
บทที่ 3	องค์กรเพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	107
	1. ความเบื้องต้น	107
	2. คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	108
	2.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	108
	2.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	113
	3. คณะกรรมการควบคุมมลพิษ	120
	3.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ	120
	3.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ	122
	4. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	125
	5. ความส่งท้าย	127
บทที่ 4	นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	129
	1. ความเบื้องต้น	129
	2. นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	129
	2.1 นโยบายสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ	132
	2.2 ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)	134
	3. แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	137
	3.1 ความหมายของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	137
	3.2 ผู้มีหน้าที่จัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	138
	3.3 สำคัญของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	139
	3.4 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560 - 2564	141
	4. แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด	142
	4.1 จังหวัดที่ต้องมีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพ สิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด	142
	4.1.1 จังหวัดที่มีการประกาศให้เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	143

4.1.2	จังหวัดที่มีการประกาศให้เป็นเขตควบคุมมลพิษ	144
4.1.3	จังหวัดอื่นๆ	145
4.2	ขั้นตอนในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด	145
4.3	สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด	147
4.4	รายละเอียดของแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด	149
5.	แผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดของจังหวัดที่มีพื้นที่ร่วมกัน	150
6.	ความส่งท้าย	151
บทที่ 5	การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	153
1.	ความเบื้องต้น	153
2.	มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม	153
2.1	ความหมายของมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม	155
2.2	มาตรฐานคุณภาพน้ำ	157
2.2.1	มาตรฐานคุณภาพน้ำในแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ในผืนแผ่นดิน	157
2.2.2	มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งรวมทั้งบริเวณพื้นที่ปากแม่น้ำ	159
2.3	มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศ	162
2.4	มาตรฐานระดับเสียงและความสั่นสะเทือน	165
2.5	มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมอื่นๆ	166
2.6	การจัดทำและแก้ไขเปลี่ยนแปลงมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม	170
3.	เขตอนุรักษ์	172
3.1	ลักษณะของเขตอนุรักษ์	172
3.2	การคุ้มครองและจัดการพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	173
3.2.1	พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504	174
3.2.2	พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535	177

4.	พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	181
4.1	ลักษณะของพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	181
4.2	มาตรการเพื่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	182
4.3	พื้นที่ที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงเข้าขั้นวิกฤติ	184
5.	ความส่งท้าย	187
บทที่ 6	การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	189
1.	ความเบื้องต้น	189
2.	ความหมายของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	189
3.	โครงการหรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	194
3.1	โครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการของหน่วยงานรัฐหรือที่รัฐอนุญาตให้เอกชนดำเนินการ	195
3.2	โครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการร่วมกับเอกชน ซึ่งต้องเสนอขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี	195
3.3	โครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐซึ่งไม่ต้องได้รับอนุญาตหรือไม่ต้องเสนอขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี	196
3.4	โครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการของเอกชน ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการก่อนเริ่มการก่อสร้างหรือดำเนินการ	196
3.5	โครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	197
4.	องค์กรที่มีหน้าที่จัดทำและเสนอรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	213
4.1	หน่วยงานเจ้าของโครงการ	214
4.2	บริษัทที่ปรึกษาหรือนิติบุคคลที่รับใบอนุญาตจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	214
4.3	องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	214
5.	หลักเกณฑ์ในการจัดทำและเสนอรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	216

5.1	แนวทางในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	216
5.2	สาระสำคัญของรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	217
5.3	ขั้นตอนการนำเสนอรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	219
5.4	ขั้นตอนการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	220
5.4.1	การพิจารณาของหน่วยงานที่รับผิดชอบ	221
5.4.2	การพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ	221
5.5	ผลทางกฎหมายของรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	226
6.	การตรวจติดตามและประเมินผลจากโครงการ หรือกิจการ หรือการดำเนินการที่จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	227
6.1	วิธีการตรวจติดตามและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	228
6.2	แนวทางในการตรวจติดตามและประเมินผลคุณภาพสิ่งแวดล้อม	229
7.	การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	230
8.	ความส่งท้าย	236

บทที่ 7	การควบคุมมลพิษ	239
1.	ความเบื้องต้น	239
2.	ความหมายของการควบคุมมลพิษ	241
3.	มาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด	242
3.1	ความหมายของมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด	242
3.2	การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด	244
3.2.1	มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง	246
3.2.2	มาตรฐานควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสีย	255
3.2.3	มาตรฐานควบคุมการปล่อยทิ้งของเสีย	280
3.2.4	มาตรฐานควบคุมมลพิษอื่นๆ	280
3.3	การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษตามกฎหมายอื่น	284
3.4	การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษแทนหน่วยงานอื่น	286
3.5	การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษในพื้นที่ที่มีปัญหา มลพิษรุนแรงเข้าขั้นวิกฤติ	288
4.	เขตควบคุมมลพิษ	289
4.1	ความหมายของเขตควบคุมมลพิษ	289
4.2	หลักเกณฑ์ในการประกาศเขตควบคุมมลพิษ	290
4.3	แผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ	295

4.4	เขตควบคุมมลพิษตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	297
5.	การตรวจสอบและควบคุม	298
5.1	ความหมายของการตรวจสอบและควบคุม	298
5.2	ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและควบคุมมลพิษ	299
5.2.1	นายกรัฐมนตรีน	299
5.2.2	เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ	300
5.2.3	เจ้าพนักงานท้องถิ่น	309
5.2.4	พนักงานเจ้าหน้าที่	311
5.3	ผู้ที่ถูกตรวจสอบและควบคุมมลพิษ	315
5.4	ผู้ควบคุมและผู้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย	317
6.	ค่าบริการและค่าปรับ	318
6.1	ความหมายของค่าบริการและค่าปรับ	318
6.2	การกำหนดอัตราค่าบริการ	318
6.3	การกำหนดอัตราค่าปรับ	319
6.4	ผู้มีอำนาจจัดเก็บค่าบริการและค่าปรับ	320
7.	ความส่งท้าย	321
บทที่ 8	มลพิษทางอากาศ.....	323
1.	ความเบื้องต้น	323
2.	ความหมายของมลพิษทางอากาศ	323
3.	แหล่งกำเนิดของมลพิษทางอากาศ	325
4.	มาตรการในการควบคุมและแก้ไขปัญหาหมลพิษทางอากาศ	326
5.	การควบคุมและแก้ไขปัญหาหมลพิษทางอากาศตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	327
5.1	การกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป	328
5.2	การควบคุมมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิด	328
5.2.1	การควบคุมมลพิษทางอากาศจากยานพาหนะ	328
5.2.1.1	หลักเกณฑ์ในการควบคุมมลพิษทางอากาศจากยานพาหนะ	328
5.2.1.2	ผู้มีหน้าที่ในการควบคุมมลพิษทางอากาศจากยานพาหนะ	331
5.2.2	การควบคุมมลพิษทางอากาศจากสถานประกอบการ	331

5.2.2.1	หลักเกณฑ์ในการควบคุมมลพิษทางอากาศ จากสถานประกอบการ	331
5.2.2.2	ผู้มีหน้าที่ในการควบคุมมลพิษทางอากาศ จากสถานประกอบการ	333
6.	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ	333
6.1	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษ ทางอากาศจากยานพาหนะ	333
6.2	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษ ทางอากาศจากสถานประกอบการ	338
6.3	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษ ทางอากาศจากแหล่งชุมชน	346
7.	ข้อจำกัดของกฎหมายในการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ	349
8.	ความส่งท้าย	351
บทที่ 9	มลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน	353
1.	ความเบื้องต้น	353
2.	ความหมายของมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน	355
3.	แหล่งกำเนิดของมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน	355
4.	มาตรการในการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียง และความสั่นสะเทือน	356
5.	การควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือนตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	358
5.1	การกำหนดมาตรฐานระดับเสียงและความสั่นสะเทือนโดยทั่วไป	358
5.2	การควบคุมมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือนจากแหล่งกำเนิด	358
5.2.1	การควบคุมมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน จากยานพาหนะ	358
5.2.1.1	หลักเกณฑ์ในการควบคุมมลพิษทางเสียง และความสั่นสะเทือนจากยานพาหนะ	358
5.2.1.2	ผู้มีหน้าที่ในการควบคุมมลพิษทางเสียง และความสั่นสะเทือนจากยานพาหนะ	359
5.2.2	การควบคุมมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน จากสถานประกอบการ	359

	5.2.2.1	หลักเกณฑ์ในการควบคุมมลพิษทางเสียง และความสั่นสะเทือนจากสถานประกอบการ	359
	5.2.2.2	ผู้มีหน้าที่ในการควบคุมมลพิษทางเสียง และความสั่นสะเทือนจากสถานประกอบการ	360
6.		กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียง และความสั่นสะเทือน	360
6.1		กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษ ทางเสียงและความสั่นสะเทือนจากยานพาหนะ	361
6.2		กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษ ทางเสียงและความสั่นสะเทือนจากสถานประกอบการ	365
6.3		กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษ ทางเสียงและความสั่นสะเทือนจากแหล่งชุมชน	367
7.		ข้อจำกัดของกฎหมายในการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียง และความสั่นสะเทือน	370
8.		ความส่งท้าย	371
บทที่ 10		มลพิษทางน้ำ	373
1.		ความเบื้องต้น	373
2.		ความหมายของมลพิษทางน้ำ	373
3.		แหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ	375
4.		มาตรการในการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ	376
5.		การควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำตามพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	377
5.1		การกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำโดยทั่วไป	377
5.2		การกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง	378
5.3		การจัดการน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษที่ถูกควบคุม	378
5.4		การจัดการน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทั่วไป	383
6.		กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ	384
7.		ข้อจำกัดของกฎหมายในการควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ	407
8.		ความส่งท้าย	409
บทที่ 11		มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	411
1.		ความเบื้องต้น	411

2.	ความหมายของมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	411
3.	ประเภทของมูลฝอย	413
4.	มาตรการในการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	414
5.	มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	416
5.1	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	416
5.2	กฎหมายว่าด้วยการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของท้องถิ่น	418
5.3	กฎหมายสำหรับการแก้ไขและบรรเทาความเสียหายจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	423
5.4	กฎหมายห้ามทิ้งมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	426
6.	ข้อจำกัดของกฎหมายในการควบคุมและจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	433
7.	ความส่งท้าย	434
บทที่ 12	มลพิษอื่นและของเสียอันตราย	435
1.	ความเบื้องต้น	435
2.	ความหมายของของเสียอันตราย	435
3.	แหล่งกำเนิดของของเสียอันตราย	437
4.	มาตรการในการควบคุมและจัดการของเสียอันตราย	438
5.	มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและจัดการของเสียอันตราย	439
5.1	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	440
5.2	กฎหมายที่ควบคุมและจัดการของเสียอันตรายโดยตรง	441
5.3	กฎหมายที่ควบคุมกิจการที่ก่อให้เกิดมลพิษจากของเสียอันตราย	447
5.4	กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและจัดการมลพิษจากของเสียอันตราย	456
6.	ข้อจำกัดของกฎหมายในการควบคุมและจัดการของเสียอันตราย	460
7.	ความส่งท้าย	461
บทที่ 13	มาตรการสนับสนุนเพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	463
1.	ความเบื้องต้น	463
2.	กองทุนสิ่งแวดล้อม	463
2.1	ความหมายของกองทุนสิ่งแวดล้อม	464
2.2	เงินและทรัพย์สินของกองทุน	465

2.3	การบริหารจัดการกองทุนสิ่งแวดล้อม	467
2.3.1	คณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม	467
2.3.2	คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	469
2.3.3	หน่วยงานอื่นของรัฐ	470
2.4	วัตถุประสงค์ในการใช้จ่ายเงินของกองทุน	472
2.5	หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการขอรับการสนับสนุน จากกองทุนสิ่งแวดล้อม	474
2.5.1	หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอรับการสนับสนุน	474
2.5.2	ขั้นตอนและวิธีการในการขอรับการสนับสนุน	475
2.6	ความสัมพันธ์ระหว่างกองทุนสิ่งแวดล้อมกับองค์กรเพื่อการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	477
3.	มาตรการส่งเสริม	478
3.1	ความหมายของมาตรการส่งเสริม	478
3.2	มาตรการส่งเสริมและช่วยเหลือในการควบคุมและจัดมลพิษ	478
3.2.1	ผู้มีสิทธิขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือ	478
3.2.2	สิทธิในการขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือ	479
3.3	หลักเกณฑ์และวิธีการในการขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือ	480
4.	สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	481
5.	ความสง่างาม	481
บทที่ 14	การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม	483
1.	ความเบื้องต้น	483
2.	มาตรการบังคับใช้ของกฎหมาย	485
2.1	มาตรการทางแพ่ง	485
2.1.1	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535	486
2.1.1.1	ความรับผิดชอบจากการรั่วไหลหรือแพร่กระจาย ของมลพิษจากแหล่งกำเนิด	486
2.1.1.2	ความรับผิดชอบกรณีทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหาย	489
2.1.2	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	491
2.1.2.1	ความเสียหายจากการทำละเมิดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420	492

2.1.2.2	ความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินอันตราย	495
2.1.2.3	ความเสียหายจากเหตุเดือดร้อนรำคาญ	497
2.1.2.4	ความเสียหายจากการรั่วซึมของน้ำ และสิ่งโสโครก	500
2.1.3	การฟ้องคดีแพ่ง	500
2.2	มาตรการทางอาญา	502
2.2.1	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535	503
2.2.1.1	ความรับผิดชอบของบุคคลทั่วไป	503
2.2.1.2	ความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่เฉพาะ	507
2.2.2	ประมวลกฎหมายอาญา	509
2.2.3	การฟ้องคดีอาญา	511
2.2.4	คณะกรรมการเปรียบเทียบ	513
2.3	มาตรการทางปกครอง	514
2.3.1	การใช้อำนาจทางปกครอง	515
2.3.2	การคัดค้านคำสั่งทางปกครอง	519
2.3.3	การยื่นเรื่องรื้อร้องทุกข์	521
2.3.4	การฟ้องคดีปกครอง	523
3.	ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	533
4.	ความส่งท้าย	535
บรรณานุกรม		537